

Voorwoord

Voor jou ligt de laatste nieuwsbrief van dit schooljaar. Bij leven en welzijn zijn we er in september weer. De trouwe lezers onder jullie zullen intussen al weten dat ik de komende maanden verder blijf werken aan mijn weblogs en de sticordi-bank. Kom dus af en toe nog maar een kijkje nemen. Wie nog materiaal wil ter beschikking stellen voor de sticordi-bank mag dat vanzelfsprekend doen. In het bijzonder vraag ik aan de lezers uit de centra voor leerlingenbegeleiding om mij modellen van gemotiveerde verslagen door te sturen. Dit met het oog op de komst van het nieuwe leezorgkader.

Laat mij nog deze mensen bedanken die dit jaar ongevraagd hebben geholpen om deze nieuwsbrief verder bekendheid te geven, niet in het minst de leden van de pedagogische begeleidingsdiensten van de verschillende Vlaamse onderwijsnetten en de mensen die mijn nieuwsbrief in Nederland promoten. Zij zijn een grote stimulans om met al mijn initiatieven door te gaan.

Alvast een prettige vakantieperiode toegewenst, maar vergeet niet:

*Rust zonder
geestelijke bezigheid
is de dood.*

(Seneca)

Lieven

Even signaleren...

Geregeld krijg ik vragen in verband met genormeerde toetsen. Vragen in de zin van:

- Is er een toets voor ...?
- Is deze toets betrouwbaar?
- Ik vind geen psychometrische gegevens (validiteit, betrouwbaarheid, ...) bij deze toets. Waar kan ik ze vinden?
- Is er een betrouwbare toets voor ...?
- Ik vind geen gegevens over de normering van deze toets in de handleiding. Waar kan ik deze toch vinden?
- Is deze toets wel objectief?
- Kan ik met deze toets een uitspraak doen over hoe het in de toekomst zal lopen?

Zo kan ik nog wel even doorgaan. Als ik deze vragen niet onmiddellijk zelf kan beantwoorden, doe ik beroep op een gespecialiseerde website die voor iedereen vrij toegankelijk is.

ToetsWijzer Op <http://www.toetswijzer.nl> is er enorm veel informatie samengebracht over toetsen. *Toetswijzer* is de gids op het Nederlandse Kennisnet voor iedereen in het onderwijs die betrokken is bij toetsing, examinering en evaluatie. De redactie van *Toetswijzer* wordt verzorgd door het Kenniscentrum van Cito. Hoewel alle onderdelen even interessant zijn, wil ik er één in het bijzonder belichten, omdat het er mee kan voor zorgen dat men enkel nog goede toetsen gebruikt.

ToetsGids Op de *Toetsgids* kun je onder andere de waarde van de toetsen die je wilt gaan gebruiken nagaan. Als voorbeeld gaf ik de toetsen *Leestechneik en leestempo* van het Cito in de zoekrobot op de website in. In eerste instantie kreeg ik het volgende te zien:

56

Jaargang 8

April-Mei 2008

Lieven Coppens

nieuwsbrief.leren@gmail.com

Nieuwsbrief leren

Leren en studeren thuis en op school

www.nieuwsbriefleren.be

Resultaten van zoekactie in Toetsgids (2 hits)
U zocht op: Leestechneik en leestempo

Naam	COTAN-beoordeling							Gebruikersbeoordeling				
	BTR	BVA	CVA	KHL	KTM	NRM	UTC	ALG	INH	KHL	KTM	SVU
Leestechneik en Leestempo (groep 3)	●●	●●	○●	●●	●●	●●	●●	—	—	—	—	—
Leestechneik en Leestempo (groep 4-8)	●●	●●	○●	●●	●●	●●	●●	—	—	—	—	—

Legenda

Beoordeling	COTAN-criteria	Gebruikerscriteria
— Onbekend	UTC Uitgangspunten bij de testconstructie	INH Inhoud van het testmateriaal
○● Onvoldoende	KTM Kwaliteit van het testmateriaal	KTM Kwaliteit van het testmateriaal
●● Voldoende	KHL Kwaliteit van de handleiding	KHL Kwaliteit van de handleiding
●● Goed	NRM Normen	SVU Service van de uitgever
○● N.v.t./onvoldoende	BTR Betrouwbaarheid	ALG Algemene waardering
	BVA Begripsvaliditeit	
	CVA Criteriumvaliditeit	

De COTAN¹-beoordeling van deze twee toetsen is op het eerste zicht overwegend goed: de betrouwbaarheid² en de begripsvaliditeit³ zijn in orde evenals de normen⁴. De kwaliteit van het testmateriaal en de handleiding is goed. Ook op de uitgangspunten van de testconstructie is er niets aan te merken.

Het enige dat een beetje verwarring kan zaaien is de beoordeling van de criteriumvaliditeit⁵. Moeten we er nu vanuit gaan dat dit criterium onvoldoende is of niet van toepassing op deze test? Hiervoor moeten we op de naam van één van de gevonden testen klikken. We krijgen dan een nieuw scherm met meer uit-

leg over de test, waaronder de volgende tabel:

COTAN-beoordeling	Criteria	Beoordeling
UTC	Uitgangspunten bij de testconstructie [Toelichting]	Goed
KTM	Kwaliteit van het testmateriaal [Toelichting]	Goed
KHL	Kwaliteit van de handleiding [Toelichting]	Goed
NRM	Normen [Toelichting]	Goed
BTR	Betrouwbaarheid [Toelichting]	Goed
BVA	Begripsvaliditeit [Toelichting]	Goed
CVA	Criteriumvaliditeit [Toelichting] De test is volgens de auteur(s)/uitgever niet bedoeld voor voorspellend gebruik; criteriumvaliditeit is derhalve niet van toepassing. Wanneer de test wordt ingezet in situaties waarin voorspelling wel aan de orde is, geldt het oordeel onvoldoende, omdat er voor het onderdeel Leestempo te weinig onderzoek naar de criteriumvaliditeit is verricht.	N.v.t./onvoldoende

Meteen is het ons duidelijk dat de criteriumvaliditeit niet geldt voor deze toets, omdat de auteurs niet de bedoeling hadden om er voorspellingen mee te doen. Hij mag daar dan ook niet voor gebruikt worden.

Zoals in de eerste afbeelding te zien is, is er ook ruimte voorzien voor een gebruikersbeoordeling aan de hand van een aantal criteria. Deze is echter vaak niet ingevuld.

Beroepsmensen kunnen op deze tweede bladzijde onder de titel *Literatuur* ook meer wetenschappelijke informatie vinden over de besproken test.

Ik nam de tests *Leestechneik en leestempo* van het Cito als voorbeeld omdat deze een belangrijke rol spelen bij het bepalen van de nieuwe AVI-niveaus⁶.

Hoe zit het nu verder met de nieuwe AVI-niveaus?

Er zijn nieuwe leestoetsen ontwikkeld die op een wat andere manier het leesniveau van de leerlingen vaststellen. Bij deze nieuwe toetsen lezen de leerlingen stil voor zichzelf gedurende 5 tot 7 minuten een verhaal. Daarin staat steeds dezelfde soort opgave: de leerlingen moeten uit drie woorden kiezen welk woord in de tekst past. De drie woorden waaruit de leerlingen moeten kiezen lijken qua vorm heel erg op elkaar, bijvoorbeeld 'beestje - beekje - beetje'. Technisch sterke lezers zullen het juiste woord sneller en beter opmerken dan technisch zwakke lezers. Het aantal opgaven dat de leerlingen binnen een bepaalde tijd afkrijgen en het aantal fouten dat ze daarbij maken, bepaalt nu het nieuwe AVI-niveau.

Voorbeeldtekst Leestempo, toets M5/E5

Voorbeeld

Voetbal: alleen voor jongens?

Om voetballende meisjes wend wed werd vroeger nog wel eens gelachen. Voetbal was toen en een eens echte mannensport. Meisjes moesten maar iets adders anders anders gaan doen, als ze wilden sporten.

Nee, damesvoetbal, zoals heet het hebt toen heette, werd niet serieus genomen. Dat is nu we wet wel anders! Een groot deel van de voetbalclubs in ons land heeft heft heet elftallen voor meisjes. En ook in de rest van de wereld gaan steeds meer vrouwen deze stort sport sprot beoefenen. Er zijn nu zelfs wereldkampioenschappen voetbal voor vrouwen.

Daarom is het enige goede antwoord op de vraag boven dit stukje: Voetbal ... voor jongens én meisjes!

Er zijn twaalf nieuwe AVI-niveaus, die over het algemeen gekoppeld zijn aan leerjaren. AVI-M3 geeft bijvoorbeeld het leesniveau aan van de gemiddelde leerling halverwege groep 3 (de M staat voor Medio) en AVI-E3 het leesniveau van de gemiddelde leerling eind groep 3 (E staat voor Eind). AVI-E7 is dan het gemiddelde leesniveau eind groep 7.

¹ COTAN staat voor Commissie Testaangelegenheden Nederland. Deze commissie is een onderdeel van het Nederlandse Instituut voor Psychologen. Ze heeft als opdracht de kwaliteit van test en testgebruik in Nederland te bevorderen. Zo beoordeelt de COTAN psychodiagnostische instrumenten aan de hand van criteria als testconstructie, kwaliteit van het materiaal en de handleiding, betrouwbaarheid en validiteit.

² Betrouwbaarheid: meet de test steeds hetzelfde? Met andere woorden: als de test verschillende keren wordt afgenomen, krijgen we dan steeds hetzelfde resultaat?

³ Begripsvaliditeit: meet de test wat hij zegt te meten? Met andere woorden laat deze test toe uitspraken te doen over de leestechneik en het leestempo?

⁴ Normen: is de groep mensen waarop de normen berekend zijn groot genoeg? Men gaat er van uit dat een normgroep pas vanaf 300 mensen voldoende groot is. Een normgroep is pas goed als er 400 mensen of meer aan deelgenomen hebben.

⁵ Criteriumvaliditeit: heeft de test een voorspellende waarde?

⁶ Zie hiervoor nieuwsbrief 41: <http://users.skynet.be/lieven.coppens/nieuwsbrief041.pdf>.

Er zijn twee niveaus met een afwijkende aanduiding: AVI-Start, dat vooraf gaat aan AVI-M3, is voor de beginnende lezertjes. AVI-Plus, dat volgt op AVI-E7, geeft aan dat het leesniveau van de leerling boven het gemiddelde niveau van leerlingen aan het einde van groep 7 ligt. Uitgevers zullen voortaan ook deze aanduiding (de twaalf nieuwe niveaus) hanteren op hun boeken. Leerlingen kunnen dus ook in de nieuwe AVI-procedure boeken kiezen die op hun leesniveau zijn afgestemd¹.

Hoe zit het dan met de boekjes en teksten die zijn ingedeeld volgens de nieuwe niveaus? Daarvoor is er nu al een omzettingstabel² (de beste omzetting is vet gedrukt):

Leestechiek en leestempo	Boekaanduiding
AVI Nieuw	AVI Oud
AVI-Start	1
AVI-M3	1 – 2
AVI-E3	2 – 3
AVI-M4	3 – 4 – 5
AVI-E4	4 – 5 – 6
AVI-M5	5 – 6
AVI-E5	6 – 7 – 8
AVI-M6	7 – 8 – 9
AVI-E6	8 – 9
AVI-M7	8 – 9 – > 9
AVI-E7	> 9
AVI-Plus	> 9

Wie boeken die nog ingedeeld zijn volgens de oude niveaus wil indelen volgens de nieuwe, gebruikt dan weer best de volgende tabel³ (de beste omzetting is vet gedrukt):

Boekaanduiding	Boekaanduiding
AVI Oud	AVI nieuw
1	Start – M3
2	M3 – E3
3	E3 – M4
4	M4 – E4
5	M4 – E4 – M5
6	E4 – M5 – E5
7	E5 – M6
8	E5 – M6 – E6 – M7
9	M6 – E6 – M7
> 9	M7 – E7 – Plus

De AVI-toetskaarten uit 1994 kunnen verder blijven gebruikt worden, maar dan enkel bij de zwakke lezers als men nood heeft aan diagnostische informatie. Het is niet de bedoeling om alle leerlingen nog te blijven testen met deze kaarten. Door het hanteren van een andere leesbaarheidsformule zijn de nieuwe AVI-niveaus niet langer vergelijkbaar met de oude.

Om de ouders in te lichten over deze veranderingen is er alvast een folder⁴ aangemaakt. Op een bondige manier wordt de essentie voor hen toegelicht.

¹ Overgenomen uit: <http://www.cito.nl/po/vakken/taal/avi/CitoInformatiefolderAVI.doc>.

² Overgenomen uit: http://www.cito.nl/po/vakken/taal/avi/CITO_conversietabellen_AVI.pdf.

³ Overgenomen uit: http://www.cito.nl/po/vakken/taal/avi/CITO_conversietabellen_AVI.pdf.

⁴ Zie: <http://www.cito.nl/po/vakken/taal/avi/CitoFlyerAVI.pdf>

Schrijfmotoriek in de klas

Onder deze titel stelde de *Werkgroep grafo- en schrijfmotoriek* van de *Stichting Integratie Gehandicapten* – beter gekend als *SIG vzw* – een gratis brochure op voor het kleuter- en lager onderwijs. In deze brochure komen de volgende aspecten van de schrijfmotoriek aan bod:

- Schrijfhouding
- Pengreep
- Schrijfbeweging...
 - o ... van de onderarm
 - o ... van de hand
 - o ... van de vingers
- Psychomotorische basisvaardigheden:
 - o Lateralisatie
 - o Visuomotoriek
 - o Gedragscomponenten

Voor elk van de voornoemde aspecten heeft men drie dingen naast elkaar gezet:

- Wat houdt het in en hoe verloopt het normaal?
- Wat kan er fout gaan?
- Tips en hulpmiddelen om problemen op school aan te pakken.

Waar nodig wordt er een verduidelijking gegeven met concreet fotomateriaal.

Deze brochure moet gewoon aanwezig zijn op elke school. Dat is niet eens zo moeilijk. Surf naar de website van *SIG vzw* en zoek de brochure in de rubriek *Publicaties*¹.

Tot slot

*Geen mens kan je openbaren
dan wat reeds half slapend in de dageraad van je kennis ligt.*

*De leraar die in de schaduw van de tempel wandelt,
te midden zijner leerlingen,
geeft niet van zijn wijsheid,
maar veeleer van zijn geloof en zijn liefde.*

*Zo hij inderdaad wijs is,
nodigt hij je niet uit
het huis van zijn wijsheid binnen te treden,
maar leidt hij je naar de drempel van je eigen geest.*

(Kahlil Gibran)

¹ Via <http://www.sig-net.be/PublicatieDetail.aspx?l=003&action=PI&id=74> kun je rechtstreeks naar de juiste pagina gaan. Vergeet zeker niet de bijbehorende werkblaadjes op te slaan!